

Bij corona is de rule of rescue aan het werk

**PIETER
VAN BAAL**

Universitair hoofd-
docent aan de
Erasmus Universiteit
Rotterdam

Maatschappelijke kosten-batenanalyses, afgekort MKBA's, van beleid gericht op Covid-19 zijn heroïsche ondernemingen, gezien de vele onzekerheden rondom het verloop en de gevolgen van de pandemie. De twee MKBA's van Bas Kolen en Paul Frijters, die in deze editie van ESB worden gepresenteerd, verdienen alleen al om deze reden alle lof.

Beide studies komen tot de conclusie dat de kosten van een volledige lockdown groter zijn dan de baten, en dat de samenleving op slot gooien tot er een goed vaccin is gevonden tot veel schade kan leiden. De studie van Kolen heeft als nuancering dat een korte lockdown in maart, gezien de kennis van toen (waarin een hoge mortaliteit van Covid-19 werd verwacht), vanuit een kosten-batenperspectief te rechtvaardigen was. De studies verschillen qua aanpak en ook qua gebruikte bronnen. Terwijl Frijters veel aandacht schenkt aan het mentaal lijden als gevolg van de lockdownmaatregelen, en daarbij de negatieve gevolgen voor ontwikkelingslanden aanstipt, staan bij Kolen de capaciteitsproblemen in de Nederlandse ziekenhuizen centraler. Die capaciteitsproblemen worden overigens door Frijters 'weggewuifd', waardoor zijn bevindingen voor het huidige beleid – dat sterk stuurt op het niet overschrijden van de zorgcapaciteit – minder relevant lijken.

Zowel Frijters als Kolen suggereren ook dat snel richting groepsimmunitet gaan de enige manier is om uit de greep van Covid-19 te komen. Aangezien die conclusie ook sterk afhangt van de epidemiologie van Covid-19, zou deze aan geloofwaardigheid en kracht winnen als er virologen, epidemiologen, medici en modelleurs bij de MKBA's waren betrokken.

Hoewel de aanpak van Frijters en Kolen op diverse punten verschilt, maken ze echter ook tot vergelijkbare aannames. Als eerste zien ze een belangrijke rol voor de overheid, en gaan ze er impliciet van uit dat de overheid in grote mate het gedrag van individuen kan sturen. Het is ontegenzeggelijk waar dat de overheid veel kan afdwingen door middel van regelgeving, en ook de publieke opinie kan beïnvloeden via bijvoorbeeld campagnes. Sluiting van de scholen tijdens de eerste golf illustreert echter ook dat het beleid van de overheid sterk beïnvloed wordt door de wil van het volk. En die wordt weer mede bepaald door de sociale media en door beleid dat in andere landen gevoerd wordt. Het is daarom lastig om als Nederland een heel andere koers te gaan varen dan andere landen (en ook om economische en diplomatieke redenen lijkt dit niet verstandig).

Een andere cruciale aanname in het werk van zowel Kolen als Frijters is dat de baten van het coronabeleid kunnen worden gewaardeerd door het aantal gewonnen

gezonde levensjaren als gevolg van minder coronadoden simpelweg te vermenigvuldigen met een gemiddelde standaardwaardering voor een gezond levensjaar (nota bene: Frijters drukt alles uit in 'geluksjaren').

Niet elk gezond levensjaar wordt echter hetzelfde gewaardeerd. Zo hanteert het zorginstituut bij de beoordeling van nieuwe zorgbehandelingen verschillende *afkapswaarden*, afhankelijk van de ziektelast (Zorginstituut, 2017). Het is echter de vraag of ziektelast de hoge prijs kan verklaren die we betalen voor het redden van coronapatiënten. De zogenaamde *'rule of rescue'* lijkt een betere verklaring voor de hoge prijs van een vermeden coronagerelateerd overlijden (Cookson et al., 2008). We lijken het namelijk simpelweg onmenselijk te vinden om mensen in acute nood (mensen met corona op een IC) niet te helpen, ongeacht de kosten daarvan (zowel in termen van werkloosheid, als ook in termen van opgeofferde gezondheid elders). Velen zouden waarschijnlijk niet in een samenleving willen leven waarin mensen in acute nood niet geholpen worden (Rawls, 1971). Hoewel dit misschien in tegenspraak lijkt met de uitgangspunten van een kosten-batenanalyse, moeten economen proberen om belangrijke maatschappelijke waarden mee te nemen in een MKBA.

De coronacrisis maakt het voor burger, arts en politicus duidelijk dat beleidskeuzes belangrijke gevolgen kunnen hebben waarbij er winnaars en verliezers zijn, en dat dus de kosten en de baten goed tegen elkaar afgewogen moeten worden. Economen hebben op dit terrein veel expertise, en MKBA's kunnen de consequenties van beleidsopties inzichtelijk maken. Zoals Frijters terecht opmerkt, zijn complexe modellen niet altijd noodzakelijk, en kan toepassing van de standaard- economie leiden tot belangrijke inzichten. Op hun beurt doen economen er goed aan om andere disciplines te betrekken bij MKBA's om zodoende een goede balans te vinden tussen eenvoud en complexiteit, en om ervoor te zorgen dat belangrijke waarden worden gedefinieerd en meegenomen in de beleidsopties. Op deze manier neemt de kans toe dat MKBA's bijdragen aan goed beleid in tijden van crisis.

Literatuur

- Cookson, R., C. McCabe en A. Tsuchiya (2008) Public healthcare resource allocation and the Rule of Rescue. *Journal of Medical Ethics*, 34(7), 540–544.
- Rawls, J. (1971) *A theory of justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Zorginstituut (2017) *Pakketadvies in de praktijk: wikkelen en wegen voor een rechtvaardig pakket*. Rapport Zorginstituut Nederland, 5 september.